

עלון שבועי נחלת סדר

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע
מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת סדר" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת בא תשע"ב

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל chagitben@neto.net.il

הנושא: נתינת הדם על המשקוף והמזוזות כדי לתת חיות למצרים

להתקיים בעולם, ועל ידי זה מילט משה את העיר
בחכמתו. עכ"ל.

וביאור דבריו, מובא בזוה"ק (פרשת יתרו דף סט.):
"דהא לית סטרא אחרא דלית ביה נהירו דקיק
זעיר מסטרא דקדושה", כלומר כל חיותה של
הטומאה היא רק על ידי ניצוץ של קדושה הנמצא
בתוכה ומחיה אותה. ומעתה כל חיותם של
המצרים שייכת רק אם יש בהם ניצוץ קדושה
שמחיים אותם. אולם עם ישראל בגלות מצרים,
תיקנו והעלו את כל ניצוץ הקדושה אשר נתפזרו
במצרים בחטא אדם הראשון, כמו שביאר האר"י
הקדוש בשער המצוות (פרשת עקב) את מאמר
חז"ל (ברכות ט:): "וינצלו את מצרים", אמר רבי
אמי, מלמד שעשאוה כמצודה שאין בה דגן. וריש
לקיש אמר, עשאוה כמצולה שאין בה דגים. ע"כ.
כלומר, שלא נשאר במצרים שום ניצוץ של
קדושה. אם כן כיצד המשיכה חיותם של המצרים
לאחר יציאת ישראל ממצרים? על כך מחדש
החתם סופר, שעל ידי רושם הדם שנתנו ישראל
על המשקוף ועל שתי המזוזות, קיבלו המצריים
את חיותם.

אך עדיין עלינו להבין, מדוע בחר ה' להחיות את
המצריים על ידי נתינת הדם על המשקוף ועל
שתי המזוזות?

מובא בספרי"ק שם משמואל (תרע"ג, פרשת אחרי),
שעיקר טומאת מצרים היא בעבודה זרה ובגילוי
עריות, וזה בעצם מה שנתן כח למצרים לשלוט
ולשעבד את ישראל בלי יכולת להיגאל, וכמו
שכתב במקום אחר (תרע"ב, פרשת פקודי) וז"ל:
והיינו כי טומאת מצרים היתה כפולה, כוחות

"והיה הדם לכם לאות על הבתים אשר אתם
שם".

על הפסוק (קהלת ט', י"ד ט"ו): "עיר קטנה ואנשים
בה מעט ובא אליה מלך גדול וסבב אתה ובנה
עליה מצודים גדולים ומצא בה איש מסכן חכם
ומלט הוא את העיר בחכמתו". דרשו במדרש
(קה"ר ט, כא): "עיר קטנה" - זו מצרים, "ואנשים
בה מעט" אלו ישראל, שנאמר (עקב י', כ"ב)
"בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה וגו'", "ובא
אליה מלך גדול" - זה פרעה, "וסבב אותה ובנה
עליה מצודים גדולים" - שגזר גזרות קשות וכו'.
"ומצא בה איש מסכן וחכם" זה משה ... "ומלט
הוא את העיר בחכמתו" שנאמר "ולקחו מן הדם
ונתנו על שתי המזוזות". ע"כ.

מקשה החתם סופר, כיצד משה רבינו על ידי
הציווי לתת את הדם על המשקוף והמזוזות מילט
את מצרים, הרי בציווי זה היה משום הצלה לעם
ישראל לבל יבוא המשחית לביתם?

ומחדש החתם סופר, כי מרושם הדם שנתנו
ישראל על שתי המזוזות והמשקוף, נמשכה חיות
למצרים, כדי שיוכלו להמשיך ולהתקיים גם לאחר
יציאת ישראל ממצרים. וז"ל: לפי עניות דעתי,
ראו חז"ל שלפי טבע הענין היה ראוי שתחזור
מצרים לתוהו ובוהו, על ידי שלקטו ישראל משם
כל הכסף, היינו את כל ניצוץ הקדושה ... ואיך
נשארה המדינה על כהונתה? וחשבו חז"ל, כי
רצה הקב"ה שלא תיחרב לגמרי מפני שהיתה לנו
אכסנאי בשעת הדחק. לכן ציוה לתת דם פסח על
המשקוף ומזוזות פתחיו, ומרושם הדם שנשאר,
נשארה קדושה במצרים שבזכותה יכולים

דעים מושכים לתאווה וערוה כמו שהיא ערות הארץ, אך בעוד שהשכל שבאדם מאיר הוא דוחה כל טינופא דהאי עלמא, אבל דא עקא שהיה מקום כישוף ועבודה זרה המסמאים עין השכל, וא"כ אין מקום לפתח הגאולה. ע"כ.

ומבאר הי"ש משמואל, שבשביל כך נצטוו ישראל בקרבן פסח ובדם מילה, כדי להעביר ולסלק מהם שתי טומאות אלו, כי על ידי קרבן פסח משכו ידם מעבודה זרה, ועל ידי מצות מילה, הסירו מעצמם טומאת עריות שדבקה בהם.

וכתב בתרגום יונתן בן עוזיאל על הפסוק (י"ב, י"ג): "והיה הדם לכם לאות על הבתים אשר אתם שם, וראיתי את הדם ופסחתי עליכם ולא יהי בכם נגף למשחית בהכותי בארץ מצרים". שהקב"ה רמז בציווי זה שיערבו את דם פסח עם דם המילה ויזרקו את שני הדמים על המשקוף ועל שתי המזוזות, וז"ל (התרגום): והיה דם שחיטת הפסח וברית המילה מעורב לכם, לעשות ממנו אות על הבתים שאתם שרויים שם, וראיתי את זכות הדם וארחם עליכם, ולא ישלוט בכם מלאך המות שניתנה לו רשות לחבל כשאהרוג בארץ מצרים". ע"כ.

מעתה מבואר היטב כיצד על ידי נתינת הדם נהיתה חיות למצרים, כי טומאת מצרים שהיא טומאת עריות ועבודה זרה, ונתינת הדם - דם פסח ודם מילה, שהם כנגד שתי טומאות אלו, משמש לניצוץ של קדושה שמחיה את טומאת מצרים.

עתה נבוא ונבאר מה ענין נתינת הדם על המזוזות ועל המשקוף, וזאת על פי מה שכתב האלשיך הקדוש (בפרשתינו פרק י"ב פסוק כ"ב) לתרץ מדוע כאשר ציוה הקב"ה את משה רבינו לומר לעם ישראל לתת את הדם, הקדים הקב"ה את שתי המזוזות למשקוף ואילו משה רבינו שהוא מצוה את עם ישראל, מקדים את המשקוף לשתי המזוזות. ותירץ וז"ל: הנה שמעתי אומרים, כי שתי המזוזות הן כנגד זכות משה ואהרן והמשקוף כנגד הקב"ה, אלא שבענוותנותו יתברך הקדים את משה ואת אהרן ואמר מזוזות תחילה, ומשה עשה את שלו והקדים המשקוף שהוא רמז להקב"ה. ע"כ.

נמצא, כי שתי המזוזות רומזות למשה ואהרן.

ויש לומר, כי משה רבינו בא לבטל את טומאת מצרים של עבודה זרה, כי כל ענינו של משה רבינו היה לחזק את עם ישראל באמונה, כמו שנאמר (בשלח י"ד, ל"א) "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", כי הוא הביא את ישראל לידי אמונה.

אולם אהרן הכהן בא לבטל את טומאת מצרים של עריות, שכן כהונה עניינה תוספת קדושה וכמאמר הכתוב (אמור כ"א, ו): "קדשים יהיו לאלהיהם", וכמו שמצינו שכהנים יש להם פסולי חיתון יותר משאר עם ישראל. ואהרן הכהן בא להציל את ישראל מטומאת עריות של מצרים.

לפיכך נצטוו ישראל שדם פסח ודם מילה המחיים את טומאת מצרים - עבודה זרה וגילוי עריות, ינתנו על שתי המזוזות - כנגד משה ואהרן המבטלים שתי טומאות אלו, בשביל שיהיה במצרים רק כדי חיותם בלבד.

לכך הפרשה מסתיימת בענין מצות התפילין (י"ג, ט"ז): "והיה לאות על ידכה ולטוטפות בין עיניך".

כי עיקר גאולת מצרים היתה משתי טומאות: עבודה זרה וגילוי עריות, ואף התפילין באים להציל את היהודי משתי טומאות אלו. שכן תפילין של יד הם כנגד הלב, ובאים לקדש את הלב, היינו מטומאת עבודה זרה שעיקרה בלב. כמו שנאמר (שלח ט"ו, ל"ח): "ולא תתורו אחרי לבבכם" ודרשו חז"ל (ברכות יב): זו מינות, היינו עבודה זרה. ואילו תפילין של ראש - "ולטוטפות בין עיניך", מסייעים לאדם לקדש את עיניו ולהצילו מ"ולא תתורו ... אחרי עיניכם" - לבל יכשל בעריות.

ויש להוסיף ולומר על דרך זו, מצינו שמצרי הבא להתגייר שונה הוא משאר האומות ואין מקבלים אותו לקהל ה' רק דור שלישי, וכמו שנאמר (כי תצא כ"ג, ח' ט'): "לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו, בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה'". וזאת משום, שמצרים נשארה בה חיות של טומאת עבודה זרה וטומאת עריות, ולכן רק לאחר שני דורות, שבכל דור סרה לה טומאה אחת, אזי בדור השלישי - שנקיים הם מכל טומאה - יכולים לבוא בקהל ה'.